

ALISHER NAVOIYNING BIZGA QOLDIRGAN ASARLARI

*Ibragimov Ravshan*

*Ilyosov Baxtiyor*

*Toshkent axborot texnologiyalari universiteti*

*Samarqand filiali*

*Kompyuter injineriingi fakultiteti*

*KI 22-04 gurux talabalari*

**Kalit so'zlar:** birinchi yozilgan asarlari haqida, insonyat hayotidagi o'rni, Qaysi asarlar eng ko'p tarjima qilingan, kimlar tarjima qilgan.

Alisher Navoiyning qoldirgan asarlari O'zbek adabiyoti va dunyo adabiyoti tarixida ahamiyatli manbalardan biridir. Uning asarlari tarixda yaratilgan va ma'noli vaqtida yaratilganlar mavjud. Alisher Navoiy 16 yoshida she'r yozishni boshlagan.

Navoiyning eng mashhur asarlari shu tarixda yaratilgan "Xamsa", sevgi va muhabbat haqida yozilgan "Mahbub ul-qulub", qiziqchi asar "Lison ut-tayr", do'stlariga bag'ishlangan "Munojot" va adabiyot tarixida yaratilgan "Saddi Iskandariy" hisoblanadi. Uning boshqa asarlari ham shu tarixda yaratilgan va dunyo adabiyoti tarixida muhim o'rinda saqlanadi. Alisher Navoiyning qoldirgan asarlari O'zbek adabiyoti va dunyo adabiyoti tarixida ahamiyatli manbalardan biridir. Bu asarlarning ba'zilari shu tarixda yaratilgan, ba'zilari esa ma'noli vaqtida yaratilgan. Navoiyning eng mashhur asarlari shunlardir:

1. "Xamsa" - bu Navoiyning eng mashhur asaridir. U 1483-1485 yillarda yaratilgan va shu kunga qadar O'zbek adabiyoti tarixida eng ko'p nashr etilgan asarlardan biri hisoblanadi.

2. "Mahbub ul-qulub" - bu asar Navoiyning sevgi va muhabbat haqida yozilgan eng mashhur asaridir. U 1483-1484 yillarda yaratilgan va O'zbek adabiyoti tarixida muhim o'rinda saqlanadi.

3. "Lison ut-tayr" - bu asar Navoiyning eng qiziqchi asarlari hisoblanadi. U 1484-1486 yillarda yaratilgan va dunyo adabiyoti tarixida ham ko'p nashr etilgan.

4. "Munojot" - bu asar Navoiyning do'stlariga bag'ishlangan, 1485 yilda yaratilgan eng mashhur asarlardan biridir.

5. "Saddi Iskandariy" - bu asar Navoiyning adabiyot tarixida yaratilgan eng ko'p nashr etilgan asarlardan biridir. U 1486-1487 yillarda yaratilgan va Navoiyning katta muvaffaqiyatini ifodalaydi.

Bu Navoiyning qoldirgan asarlari orasida faqat bir nechta hisoblanadi. Uning boshqa asarlari ham shu tarixda yaratilgan va dunyo adabiyoti tarixida muhim o'rinda saqlanadi.

Alisher Navoiyning asarlari ko'plab tarjima qilinib kelgan. Ularning bir qismi rus,

ingliz, fransuz, nemis, turk va boshqa tillarga tarjima qilingan. Bu tarjimalar orasida eng mashhur va ko'p o'qilganlari bir qancha yil oldin O'zbekiston Respublikasi davlat adabiyot va san'at nomi markaziy kutubxonasi tomonidan nashr qilingan.

Bu kutubxonada Navoiyning "Xamsa", "Mahbub ul-qulub", "Lison ut-tayr" va boshqalarining turli tillardagi tarjimalari mavjud. Shuningdek, Navoiyning asarlari turli davlatlar adabiyotlari tomonidan ham tarjima qilingan. Misol uchun, rus adabiyoti tarixida Navoiyning "Xamsa" asari rus tiliga tarjima qilingan. Alisher Navoiyning hozirgi kunda ko'p asarlari mavjud. Ularning bir qismi "Xamsa", "Mahbub ul-qulub", "Lison ut-tayr", "Farhod va Shirin", "Sabbai Sayyor" va boshqalardir. Bu asarlarning har biri o'ziga xos ma'nolarga ega va o'zbek adabiyoti tarixida muhim o'rni bor.

Navoiyning asarlari O'zbekiston Respublikasi Adabiyot va San'at Nomi kutubxonalarida ham, turli davlatlar adabiyotlarida ham ko'plab tarjima qilingan. Bu tarjimalar Navoiyning asarlarini dunyo adabiyotiga taqdim etishda muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunga kelib buyuk allamolarimiz biz uchun qoldirgan bunday buyuk asarlardan yaxshigina tarbiya yoki aqliy bilim ham olsak arziydi.

Alisher Navoiy yoshligidan she'riyatga qarashi o'zgacha bo'lgan va umrini oxirigacha ozini she'riyat uchun bag'ishlagan desak mubolag'a bo'lmaydi. Birgina she'riyatda qoldirgan izi hozirgi kunga kelib ham oz mohiyatini yoqotmagan. Alisher Navoiyning asarlari orasidan birini o'qib chiqdim va menga eng yoqgan joylaridan biri bu – 'Xamsa' asari bo'ldi unda sevgi, do'stlik, insonyat, milliy va diniy xayollarni ifodalashdek kuchli so'zlar keltirilgan.

Alisher Navoiyning asarlaridan qisqacha misralar -

Ochiq chehrali odam — ikkiyuzlamachilikdek nuqsondan yiroq bo'ladi... Ochiq yuzidan xaloyiqqa xursandlik; chuchuk so'zidan el-yurtga xurramlik. Odamiylik bilan ko'ngillarga sevimli; insoniylik bilan jonlarga yoqimli. Undan do'st-dushman xotirjam. Bunday kishi umridan baraka topgay.

Ishq tole quyoshidir qayg'uli dillar tikanzori u tufayli gulshan bo'lur Ishq porlagan to'lin oydir zulmat kondillilar kechasi u tufayli nurafshondir"

Agar hunarmand o'z mahorati haqida mubolag'a qiladigan bo'lsa, uning tabiati tamagirlikka yuz tutadi. Madrasada bahslashayotgan odamlar manmanlik ila suhbatga kirishadilar. Biri bunisini fikrini inkor etadi, boshqasi unisini. Har biri o'z fikrini va o'zinigina tan oladi.

Gul tani yuz chok o'lub bukim bo'yalmish qon aro, Tegdi g'amzang xaylidin go'yo anga bisyor tiyg'.

Bu asarlarda mano juda kattaki ularni har kim har xil tushunadi yoki umuman tushun, maydi ham.

Bunday asarlarni butun dunyo tanigan va bilgan hozzir ham qizig'ishlari juda katta va organishmoqda ham.

**Foydalanilgan adabyotlar:**

1. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction. – 2021.
2. Саматов Х. У. Социальные вопросы в учении Махдуми Азами Касани //Ученый XXI века. – 2016. – №. 2-1 (15). – С. 63-66.
3. Саматов Х. У. ПАРАДИГМАЛЬНАЯ СУЩНОСТЬ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА //Парадигма современной науки в условиях модернизации и инновационного развития научной мысли: теория и практика. – 2022. – С. 406-408.
4. Samatov K. Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 2. – С. 175-179.
5. САМАТОВ Х. МАХДУМИ АЪЗАМ КОСОНИЙНИНГ ДАВЛАТНИ БОШҚАРИШ ВА ХАЛҚ БИЛАН МУЛОҚОТ ҚИЛИШГА ОИД ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҚАРАШЛАРИ //Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 02. – С. 63-72.
6. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani). – 2021.
- 7. <https://hikmatlar.uz>